

Забезпечення функціональних якостей економічного аналізу за допомогою його методу – це сукупність дій для досягнення встановлених цілей дослідження.

З урахуванням наведених міркувань методом економічного аналізу є система діалектичних способів та прийомів пізнання об'єктів аналізу через їх інформаційні моделі для потреб зацікавлених сторін відповідно до цільової функції дослідження. Метод економічного аналізу – це упорядкована система інструментів пізнання економічної реальності, що базується на критеріях корисності та раціональності.

До особливостей методу економічного аналізу, відповідно до його трактування, слід відносити:

- системність і комплексність;
- діалектичний підхід;
- використання загальних та спеціальних прийомів дослідження;
- встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків і взаємозалежностей показників, що стосуються об'єктів аналізу;
- розкладання загальних показників на часткові і навпаки;
- розрахунок розміру впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на динаміку об'єктів аналізу;
- визначення ступеня взаємозв'язку змін у зовнішньому середовищі під впливом динаміки кількісних та якісних показників внутрішнього середовища;
- узагальнення результатів аналізу для потреб зацікавлених сторін відповідно до функції дослідження.

Отже, метод економічного аналізу, його спеціальні прийоми фактично є автоматичними стабілізаторами підсистеми економічного аналізу в системі управління .

Перелік та характер функціональних залежностей елементів методу економічного аналізу залежить від цільової орієнтованості економічного аналізу, його мети та завдань. Завдяки застосуванню елементів методу економічного аналізу забезпечується високий рівень його функціональних якостей.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія / С.В.Мочерний (відп. ред. та ін.) – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 848 с.
2. Каракоз И.И. Теория экономического анализа: учеб. пособие / И.И.Каракоз, В.И. Самборский. – К.: Выща шк., 1989. – 254 с.
3. Мних Є.В. Економічний аналіз: навч. посіб. / Мних Є.В., Ференц І.Д. . – Львів: Армія України, 2000. – 144 с.

Павлов К. В.

д.э.н., професор,

ЧОУ ВПО Камский институт гуманитарных и инженерных технологий,

г. Ижевск, Россия

СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ПРИГРАНИЧНЫМИ РЕГИОНАМИ

Экономическая система приграничных регионов является важной составной частью экономики Российской Федерации, также как и экономики ряда других государств на постсоветском пространстве (например, Харьковская, Сумская, Луганская и некоторые другие области Украины). Происхождение и генезис хозяйственной системы в различных

приграничних регіонах, як правило, суттєво відрізняються одне від одного, що в значительній мірі пояснюється особливостями природно-кліматических умов розвитку територіальної економіки, специфікою ресурсного потенціала кожного регіона, його географічним розташуванням і рядом інших факторів.

Створення умов для оптимального взаємодія між різними приграничними територіальними утвореннями потребує системного підходу і повного урахування різноманітності напрямків і форм міжрегіональних господарських зв'язів. В частині, дуже важливо розглянути питання про розробку комплексу статистических показувачів, на основі яких можна проаналізувати динаміку змін в системі міжтериторіальних взаємодія, а також вивчити проблему підвищення ефективності між приграничними господарськими комплексами при переході до ринкових відносин і в процесі їх розвитку. Ці і подібні питання досліджуються в спеціальних розділах регіоналістики, названих нами приграничною економікою і приграничною екологією [1].

Автор пропонує також сконцентрувати увагу на важких і в той же час мало вивчених наукових напрямках, таких, як, пригранична соціологія і пригранична статистика. Таким чином, в даній статті розглядається широкий спектр актуальних проблем функціонування і розвитку територіальних приграничних соціально-економічних і екологічних систем в умовах формування розвинутих ринкових відносин.

Серед найменш вивчених проблем теорії регіональної, в тому числі міжрегіональної економіки, як в теоретическому, так і в практическому аспекті є проблеми аналізу міжрегіональних соціально-економічних і екологічних взаємодія і взаємозв'язів між приграничними регіонами різних держав. Враховуючи актуальність створення умов для оптимального взаємодія між приграничними територіальними утвореннями різних країн, в монографії розглядаються різноманітні питання розвитку приграничної економіки, т.е., інакше кажучи, питання ефективного розвитку приграничних регіонів.

Росія як найбільша за площею країна світу має також і дуже протяжену межу. Наша країна межує з великою кількістю держав, як дружеских в даний час з РФ (Білорусь, Казахстан, Китай), так і з державами, у яких з Росією існують серйозні проблеми і розбіжності як політического, так і економіческого характеру (Україна, Прибалтійські держави).

Все це визначає актуальність і значення дослідження виробническої системи в приграничних регіонах. Враховуючи значительне число знаходячихся на території РФ регіонів, які мають приграничний статус, а також різноманітність політических, екологіческих, соціальних і економіческих умов і факторів розвитку приграничних територій цілесообразно інтенсифікувати процес вивчення особливостей функціонування економіки приграничних регіонів і виявлення загальних тенденцій і закономірностей їх розвитку.

В статті обґрунтовується необхідність виділення приграничної економіки (т.е. економіки приграничних регіонів) як важкого і перспективного напрямку регіоналістики. Актуальність і необхідність інтенсивного розвитку приграничної економіки визначається також і тим обставиною, що во багатьох інших країнах також існує достатньо багато приграничних територій – наприклад, в Китаї, Україні і багатьох інших державах (особенно у великих за площею держав - як правило, діє наступна закономірність: чим більша за розміром територія країни, тим більше у неї кількість приграничних регіонів, хоча це, звичайно ж, не єдиний фактор, визначаючий цю величину).

Достатньо нагадати, що тільки Белгородська область Росії межує з трьома областями України – Харківською, Сумською і Луганською. В статті обґрунтовується

необходимость выделения также и других научных направлений регионалистики, таких, как приграничная экология, приграничная статистика и приграничная социология.

Таким образом, межрегиональные приграничные социально-экономические (в том числе и эколого-экономические) отношения представляют собой один из наименее изученных аспектов теории региональной экономики. В частности, в настоящее время не приходится говорить о существовании достаточно полной системы показателей, на основе которой можно получить всестороннюю комплексную информацию о состоянии и динамике межрегиональных приграничных хозяйственных взаимодействий и связей. Во многом именно с этим обстоятельством связано отсутствие полной и достаточно достоверной статистической информации об эколого-экономических отношениях между разными приграничными регионами. В связи с этим весьма актуально рассмотрение проблемы о системе показателей, характеризующих различные направления и формы межтерриториальных приграничных хозяйственных взаимосвязей [2].

В начальном разделе системы показателей о приграничном экономическом сотрудничестве соседних государств необходимо сначала указать общее число приграничных регионов в данной стране, определить их удельный вес в общем числе регионов в стране, указать общее число соседних, граничащих со страной государств, количество приграничных регионов с каждой из соседних стран, а также среднее число приграничных регионов на одно соседнее государство и в среднем на 1000 км границы анализируемой страны. Важно также определить количество внешних приграничных регионов окружающих стран.

Кроме этого, следует отметить общую площадь, занимаемую приграничными регионами в целом, а также ее удельный вес в общей площади, занимаемой анализируемым государством. Важно также оценить суммарный ВРП приграничных регионов и его долю в ВВП страны, а также удельный вес этой группы регионов в экспорте и импорте страны. Следует учесть также эмиграцию и иммиграцию населения (в том числе, в трудоспособном возрасте) из приграничных регионов и их долю в общем числе эмигрантов и иммигрантов. По аналогии следует отследить, на наш взгляд, экспорт и импорт капитала из приграничных регионов исследуемого государства, а также определить их долю в общем экспорте и импорте капитала этого государства.

В этой системе в особую группу следует выделить показатели, характеризующие межрегиональную торговлю между приграничными территориями. Целесообразно использовать показатели экспорта и импорта, измеряемые как в стоимостной, так и в натуральной форме между приграничными территориями двух сопредельных государств, а также показатели удельных весов, долей объемов их экспорта и импорта из одного приграничного региона в другой в общем суммарном объеме экспорта и импорта каждого из анализируемых приграничных регионов.

Правда, в этой связи может возникнуть путаница из-за того, что многие регионы, особенно относящиеся к пограничным, непосредственно торгуют с другими государствами и поэтому в этих случаях более правильным было бы, если под региональным импортом и экспортом понимать соответственно ввоз в регион и вывоз товаров и услуг из данного региона за границу, а для обозначения результатов собственно межрегиональной торговли использовать показатели межрегионального ввоза и межрегионального вывоза. Такое разграничение понятий позволит осуществлять более точный учет торговых отношений определенного региона как с иными регионами страны, так и с другими государствами. Если же мы хотим получить общее представление о торговых отношениях определенного региона (т.е. вне зависимости от того, с каким субъектом хозяйствования осуществляются торговые операции – со страной или с другим регионом), то целесообразно, на наш взгляд, использовать показатели совокупного ввоза в данный регион и совокупного вывоза из региона.

Предложенный подход позволяет учитывать в статистике особенности торговых отношений региона в зависимости от специфики его торгового партнера (т.е. иного региона той же самой страны или другого государства). Таким образом, в соответствии с нашим подходом

применительно к конкретному региону под региональным экспортом понимаются товары или услуги, произведенные в данном регионе и проданные покупателям в других странах. Под региональным импортом понимаются приобретенные в других государствах и ввезенные в данный регион товары и услуги.

Под межрегиональным вывозом понимаются товары и услуги, произведенные в данном регионе и проданные покупателям в других регионах того же самого государства. Под межрегиональным ввозом понимаются приобретенные в других регионах страны и ввезенные в данный регион товары и услуги.

Под совокупным вывозом из региона понимаются товары и услуги, произведенные в данном регионе и проданные покупателям как в других странах, так и в других регионах того же самого государства. Поэтому совокупный вывоз из региона равен сумме между региональным экспортом и межрегиональным вывозом. Под совокупным ввозом в регион понимаются приобретенные как в других регионах страны, так и в других государствах и ввезенные в данный регион товары и услуги. Поэтому совокупный ввоз в регион равен сумме между региональным импортом и межрегиональным ввозом.

В связи с необходимостью учета экологической составляющей в каждом из этих показателей следует выделить ту часть, которая приходится на экологически чистую продукцию (т.е. в статистическом учете следует использовать и такие показатели, как региональный экспорт и импорт экологически чистой продукции, межрегиональный ввоз и вывоз экологически чистой продукции, показатели объемов экологически грязных ингредиентов, движущихся из одного региона в другой, в том числе и объемы выбросов веществ, загрязняющих окружающую среду и т.д. – этими вопросами должна заниматься межрегиональная экология, в том числе приграничная экология).

Учитывая все вышесказанное, для каждого приграничного региона обоих соседних государств важно также определить удельный вес (в процентах) объемов его экспорта и импорта в приграничный регион другой страны в общих показателях не только его суммарного регионального экспорта и импорта соответственно, но и удельный вес, долю в объемах его межрегионального вывоза и межрегионального ввоза, а также долю в его совокупном вывозе и в совокупном ввозе соответственно. Это расширение используемых показателей позволит получить более полную и точную картину хозяйственных взаимодействий между двумя приграничными регионами различных государств.

В том же случае, если какой-то приграничный регион одной страны граничит сразу с несколькими регионами другого государства (как, например, Белгородская область России граничит сразу с тремя областями Украины – Харьковской, Сумской и Луганской), то тогда кроме всей вышеперечисленной группы показателей целесообразно использовать также еще и суммарный показатель экспорта и импорта из приграничного региона во все эти несколько приграничных территорий другой страны, с которыми он граничит.

Список использованных источников

1. Павлов К.В. Региональные эколого-экономические системы. М.: Магистр, 2009. – 351 с.
2. Павлов К.В. Экономика старопромышленных регионов. Особенности функционирования и развития. Германия: LAP LAMBERT, 2014. – 470 с.